

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (pirmoji kolegija) SPRENDIMAS

2015 m. birželio 4 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą — Direktyva 1999/44/EB — Vartojimo prekių pardavimas ir garantijos — Pirkėjo statusas — Vartotojo statusas — Pateiktos prekės neatitikimas — Pareiga informuoti pardavėją — Neatitikimas, išaiškėjęs per šešis mėnesius nuo prekės pateikimo — Įrodinėjimo pareiga“

Byloje C-497/13

dėl *Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden* (Nyderlandai) 2013 m. rugsėjo 10 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2013 m. rugsėjo 16 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Froukje Faber

prieš

Autobedrijf Hazet Ochten BV

TEISINGUMO TEISMAS (pirmoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas A. Tizzano, teisėjai S. Rodin, A. Borg Barthet, M. Berger (pranešėjas) ir F. Biltgen,

generalinė advokatė E. Sharpston,

posėdžio sekretorė M. Ferreira, vyriausioji administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2014 m. rugsėjo 11 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- *Autobedrijf Hazet Ochten BV*, atstovaujamos *advocaat* W. van Ochten,
- Nyderlandų vyriausybės, atstovaujamos M. Bulterman, C. Schillemans ir J. Langer,
- Belgijos vyriausybės, atstovaujamos T. Materne ir J.-C. Halleux,
- Austrijos vyriausybės, atstovaujamos C. Pesendorfer,
- Europos Komisijos, atstovaujamos M. van Beek,

susipažinęs su 2014 m. lapkričio 27 d. posėdyje pateikta generalinės advokatės išvada,

* Proceso kalba: nyderlandų.

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 1999 m. gegužės 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 1999/44/EB dėl vartojimo prekių pardavimo ir susijusių garantijų tam tikrų aspektų (OL L 171, p. 12; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 4 t., p. 223) 1 straipsnio 2 dalies a punkto ir 5 straipsnio išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant F. Faber ir *Autobedrijf Hazet Ochten BV* (toliau – automobilių pardavimo salonas *Hazet*) ginčą dėl prašymo atlyginti žalą, atsiradusią dėl automobilio, kurį F. Faber įsigijo automobilių pardavimo salone *Hazet*, neatitikimo.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

- 3 Direktyvos 1999/44 1 straipsnio 2 dalies a punkte sąvoka „vartotojas“ reiškia bet „kurį fizinį asmenį, kuris sutartyse, kurioms taikoma ši direktyva, veikia siekdamas tikslų, nesusijusių su jo prekyba, verslu ar profesija“.
- 4 Tos pačios direktyvos 2 straipsnio 1–2 dalyse nustatyta:
  - „1. Pardavėjas privalo pateikti vartotojui prekes, kurios atitinka pardavimo sutartį.
  2. Vartojimo prekės laikomos atitinkančiomis sutartį, jeigu jos:
    - a) atitinka pardavėjo pateiktą aprašymą ir turi tokias savybes kaip ir prekės, kurias pardavėjas pateikė vartotojui kaip pavyzdį ar modelį;
    - b) yra tinkamos bet kokiai konkrečiai paskirčiai, dėl kurios jos yra reikalingos vartotojui ir apie kurią jis sutarties sudarymo metu pranešė pardavėjui, o pardavėjas jai pritarė;
    - c) yra tinkamos paskirčiai, kuriai paprastai naudojamos tokio paties pobūdžio prekės;
    - d) pasižymi tokia kokybe ir veikimu, kurie paprastai yra būdingi tokio paties pobūdžio prekėms ir kurių vartotojas gali pagrįstai tikėtis, atsižvelgdamas į tų prekių pobūdį ir į bet kokius pardavėjo, gamintojo arba jo atstovo pateiktus viešus pareiškimus dėl jų specifinių savybių, ypač reklamoje arba ant etiketės.“
- 5 Direktyvos 1999/44 3 straipsnio „Vartotojo teisės“ 1 dalyje numatyta, kad „pardavėjas yra atsakingas vartotojui už bet kokią neatitikimą, esantį prekių pateikimo metu“.
- 6 Šios direktyvos 5 straipsnis, susijęs su terminais, suformuluotas taip:
  - „1. Pardavėjas yra laikomas atsakingu pagal 3 straipsnį, kai neatitikimas išaiškėja per dvejus metus nuo prekių pateikimo. <...>
  2. Valstybės narės gali numatyti, kad, siekdamas pasinaudoti savo teise, vartotojas privalo informuoti pardavėją apie neatitikimą per dviejų mėnesių laikotarpį nuo tos dienos, kai pastebėjo neatitikimą.

<...>

3. Jeigu neįrodyta kitaip, bet koks neatitikimas, išaiškėjęs per šešis mėnesius nuo prekių pateikimo, laikomas egzistavusiu pateikimo metu, nebent ši prielaida yra nesuderinama su prekių pobūdžiu arba su neatitikimo pobūdžiu.“

- 7 Direktyvos 1999/44 7 straipsnyje pažymima, kad jos nuostatos yra įpareigojančios ir kad, konkrečiai kalbant, jokios sutarčių sąlygos, kurios tiesiogiai ar netiesiogiai apriboja šios direktyvos nustatytas teises, neįpareigoja vartotojo, kaip tai numatyta nacionalinėje teisėje.

Nyderlandų teisė

Materialinė teisė

- 8 Remiantis Civilinio kodekso (*Burgerlijk Wetboek*, toliau – BW) 7:5 straipsnio 1 dalimi, vartojimo prekės pardavimas yra „kilnojamojo turto pardavimas <...> tarp pardavėjo, vykdančio profesinę ar prekybinę veiklą, ir pirkėjo fizinio asmens, nevykdančio profesinės ar prekybinės veiklos“.

- 9 Pagal BW 7:17 straipsnio 1 dalį pateiktos prekės turi atitikti sutartį.

- 10 BW 7:18 straipsnio 2 dalyje, kuria Direktyvos 1999/44 5 straipsnio 3 dalis perkelta į Nyderlandų teisę, numatyta:

„Vartojimo prekės pardavimo atveju preziumuojama, kad pateiktos prekės neatitinka sutarties, jeigu neatitikimas išaiškėja per šešis mėnesius nuo pateikimo, nebent tam prieštarauja prekės ar neatitikimo pobūdis.“

- 11 Iš šios nuostatos įtraukimo aiškinamojo rašto matyti, kad pirkėjas turi nurodyti ir kilus ginčui įrodyti, kad prekės neatitinka sutarties ir kad neatitikimas paaiškėjo per šešis mėnesius nuo prekės pateikimo. Tuomet pardavėjas turi nurodyti ir įrodyti, kad pateikimo momentu prekės faktiškai atitiko sutartį.

- 12 BW 7:23 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Pirkėjas nebegali teigti, kad pateiktos prekės neatitinka sutarties, jei jis per tinkamą laiką, kai apie tai sužinojo arba pagrįstai turėjo sužinoti, neinformavo pardavėjo. Tačiau jei paaiškėtų, kad prekė neturi pardavėjo nurodytos savybės arba neatitikimas susijęs su faktinėmis aplinkybėmis, apie kurias pardavėjas žinojo arba turėjo žinoti, bet neinformavo, pardavėjas turi būti informuotas per tinkamą laiką, kai tai išaiškėja. Kalbant apie vartojimo prekių pardavimą, pardavėjas turi būti informuojamas per tinkamą laiką, kai išaiškėja; tokiu atveju laikoma, kad jis informuotas per tinkamą laiką, jei pranešama per du mėnesius nuo išaiškėjimo.“

- 13 Pagal nusistovėjusią *Hoge Raad* (Nyderlandų Aukščiausiasis Teismas) praktiką, jeigu pardavėjas tvirtina, kad informacija nebuvo pateikta laiku, pirkėjui tenka pareiga nurodyti ir, esant pagrįstam ginčui, įrodyti, kad jis pateikė skundą tinkamu laiku ir tokiu būdu, kuris buvo aiškus pardavėjui. Dėl vartojimo prekės pardavimo pažymėtina, kad klausimas, ar tai, kad pardavėjui pranešama praėjus daugiau nei dviem mėnesiams nuo išaiškėjimo, yra tinkama laikas, priklauso nuo konkrečios bylos aplinkybių.

Procesinė teisė

- 14 Pagal Civilinio proceso kodekso (*Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering*, toliau – *Rv*) 23 ir 24 straipsnius teismas priima sprendimą tik dėl to, ko šalys prašė, remdamasis tik teisinėmis aplinkybėmis, kuriomis šalys grindžia savo prašymą, ieškinį ar gynybą.

- 15 Apeliaciniame procese teismas, į kurį kreiptasi, gali nagrinėti tik tuos pagrindus, kuriuos bylos šalys nurodė pirmą kartą pateikdamos reikalavimus apeliacinėje instancijoje. Tačiau apeliacinės instancijos teismas turi *ex officio* taikyti atitinkamas viešosios tvarkos nuostatas, net jeigu jomis bylos šalys nesirėmė.
- 16 Tačiau pagal *Rv* 22 straipsnį „teismas gali visais atvejais ir bet kuriuo proceso etapu paprašyti šalių ar vienos iš jų patikslinti tam tikrus argumentus arba pateikti su byla susijusius dokumentus“.

Pagrindinės bylos aplinkybės ir prejudiciniai klausimai

- 17 2008 m. gegužės 27 d. F. Faber automobilių pardavimo salone *Hazet* įsigijo naudotą automobilį. Šalių pardavimo sutartis buvo išdėstyta iš anksto atspausdintame šio automobilių pardavimo salono blanke, pavadintame „Pardavimo fiziniam asmeniui sutartis“.
- 18 2008 m. rugsėjo 26 d. aptariamas automobilis užsidegė ir buvo visiškai sunaikintas. F. Faber, vairavusi automobilį, su savo dukra vyko į verslo susitikimą.
- 19 Ši automobilį avarinė tarnyba nugabeno į automobilių pardavimo saloną *Hazet*, vėliau jo prašymu – į metalo laužo įmonę, kad ten būtų saugomas pagal galiojančius aplinkosaugos teisės aktus. F. Faber teigia, bet automobilių pardavimo salonas *Hazet* ginčija, kad šalys kalbėjo apie nelaimingą įvykį ir galimą automobilių pardavimo salono atsakomybę.
- 20 2009 m. pradžioje automobilių pardavimo salonas *Hazet* telefonu susisiekė su F. Faber ir ši jį informavo, kad laukia policijos ataskaitos dėl gaisro. Atsakydama į F. Faber prašymą policija informavo, kad jokia techninė ataskaita nebuvo parengta.
- 21 2009 m. gegužės 8 d. nagrinėjamas automobilis buvo sunaikintas, iš anksto informavus automobilių pardavimo saloną *Hazet*.
- 22 2009 m. gegužės 11 d. raštu F. Faber pranešė automobilių pardavimo salonui *Hazet*, kad laiko jį atsakingu už žalą, patirtą dėl gaisro, per kurį sudegė jos automobilis. Šią žalą, kuri apėmė automobilio pirkimo kainą ir įvairių jame buvusių daiktų vertę, F. Faber įvertino 10 828,55 euro.
- 23 2009 m. liepos mėn. pradžioje F. Faber kreipėsi į ekspertus prašydama atlikti techninę automobilio gaisro priežasties ekspertizę. Kadangi per tą laikotarpį automobilis buvo sunaikintas, ekspertizės nebuvo galima atlikti.
- 24 2010 m. spalio 26 d. F. Faber apskundė automobilių pardavimo saloną *Hazet Rechtbank te Arnhem* (Arnheimo teismas, Nyderlandai).
- 25 Grįsdama ieškinį F. Faber teigė, kad automobilis neatitiko sutarties ir todėl egzistavo neatitikimas, kaip tai suprantama pagal BW 7:17 straipsnį. Tačiau ji netvirtino, kad ji automobilį įsigijo kaip vartotoja.
- 26 Automobilių pardavimo salonas *Hazet* gynėsi ir ginčijo neatitikimą teikdamas, kad F. Faber pateikė reikalavimą per vėlai, todėl pagal BW 7:23 straipsnio 1 dalį prarado visas savo teises.
- 27 2011 m. balandžio 27 d. sprendimu *Rechtbank Arnhem* atmetė F. Faber pretenzijas. Šis teismas nusprendė, kad automobilių pardavimo salonas *Hazet* teisingai rėmėsi BW 7:23 straipsnio 1 dalimi, nes pirmasis šalių kontaktas (telefonu) įvyko tik 2009 m. pradžioje, t. y. praėjus daugiau nei trims mėnesiams po automobilio gaisro. Šis teismas taip pat nusprendė, kad nereikia toliau nagrinėti, ar F. Faber veikė kaip vartotoja.

- 28 2011 m. liepos 26 d. F. Faber pateikė apeliacinį skundą dėl *Rechtbank Arnhem* sprendimo *Gerechthof Arnhem-Leeuwarden* (Arnhemo Leuwardeno apeliacinis teismas, Nyderlandai).
- 29 Apeliaciniame skunde F. Faber nurodė du pagrindus. Pirmas pagrindas buvo susijęs su pirmosios instancijos teismo vertinimu, kad ji nesiėmė veiksmų per teisės aktuose nustatytus terminus, o antrasis – su tuo, kad į gaisro vietą atvykę gaisrininkai ir policininkai nurodė aptariamo automobilio techninį trūkumą.
- 30 Tačiau F. Faber neskundė *Rechtbank Arnhem* vertinimo, pagal kurį jis nenagrino, ar šalių sudaryta sutartis susijusi su vartojimo preke. Ji taip pat nepažymėjo, ar nagrinėjamą automobilį įsigijo kaip vartotoja.
- 31 Šiomis aplinkybėmis *Gerechthof Arnhem-Leeuwarden* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:
- „1. Ar nacionalinis teismas dėl veiksmingumo principo, aukšto vartotojų apsaugos lygio, [Europos] Sąjungoje siekiamo Direktyva 1999/44, ar dėl kitų Sąjungos teisės nuostatų ar normų turi savo iniciatyva išnagrinėti, ar sutartyje pirkėjas yra vartotojas, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 1999/44 1 straipsnio 2 dalies a punktą?
  2. Jei į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai, ar tai taikoma, jei bylos medžiagoje nėra duomenų (arba jų nepakanka ar jie prieštaringi), leidžiančių nustatyti pirkėjo statusą?
  3. Jei į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai, ar tai taip pat taikoma apeliaciniame procese, kuriame pirkėjas neskundė pirmosios instancijos teismo sprendimo dėl to, kad šis teismas (savo iniciatyva) neatliko šio vertinimo ir aiškiai neišnagrinėjo klausimo, ar pirkėjas gali būti laikomas vartotoju?
  4. Ar Direktyvos 1999/44 5 straipsnį reikia laikyti taisykle, atitinkančia nacionalines taisykles, kurios yra viešosios tvarkos normos vidaus teisės sistemoje?
  5. Ar pagal veiksmingumo principą, aukštą vartotojų apsaugos lygį, Sąjungoje siekiamą Direktyva 1999/44, ar pagal kitas Sąjungos teisės nuostatas ar normas draudžiamos Nyderlandų nacionalinės teisės nuostatos, kuriose nustatyta vartotojo ir (arba) pirkėjo pareiga pateikti faktų ir įrodymų, kiek tai susiję su pareiga (tinkamu laiku) informuoti pardavėją apie preziuruojamą pateiktos prekės trūkumą?
  6. Ar pagal veiksmingumo principą, aukštą vartotojų apsaugos lygį, Sąjungoje siekiamą Direktyva 1999/44, ar pagal kitas Sąjungos teisės nuostatas ar normas draudžiamos Nyderlandų nacionalinės teisės nuostatos, kuriose nustatyta vartotojo ir (arba) pirkėjo pareiga pateikti faktų ir įrodymų, kad prekė neatitinka sutarties ir kad šis neatitikimas išaiškėjo per šešis mėnesius nuo pateikimo? Ką reiškia Direktyvos 1999/44 5 straipsnio 3 dalies formuluotė „neatitikimas, išaiškėjęs“ ir, konkrečiai kalbant, kiek vartotojas ir (arba) pirkėjas turi nurodyti faktus ir aplinkybes, susijusias su neatitikimu (jo priežastimi)? Ar pakanka, jog vartotojas ir (ar) pirkėjas nurodytų ir, esant motyvuotam skundai, įrodytų, jog nupirktas daiktas neveikia (tinkamai), o gal jis turi nurodyti ir, esant motyvuotam skundai, įrodyti, koks aptariamo nupirkto daikto neatitikimas yra (buvo) jo neveikimo (netinkamo veikimo) priežastis?
  7. Ar tai, kad F. Faber šiame procese dviejose instancijose pasinaudojo advokato pagalba, turi įtakos atsakymui į minėtus klausimus?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo, antrojo, trečiojo ir septintojo klausimų

- 32 Šiais klausimais, kuriuos reikia išnagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar pagal veiksmingumo principą nacionalinis teismas, nagrinėjantis ginčą dėl pardavėjo pirkėjui suteiktos garantijos pagal kilnojamojo turto pardavimo sutartį, turi savo iniciatyva išnagrinėti, ar pirkėjas turi būti laikomas vartotoju, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 1999/44, net jei ši šalis nesirėmė šiuo statusu.
- 33 Pirmiausia primintina, kad ginčas pagrindinėje byloje susijęs su dviem privačiais asmenimis. Esant tokiam ginčui nė viena šalis negali remtis tiesioginiu Direktyvos 1999/44 veikimu, tačiau yra nusistovėjusi teismo praktika, pagal kurią nacionaliniai teismai, nagrinėdami dviejų privačių asmenų ginčą, taikydami nacionalinės teisės nuostatas turi atsižvelgti į visas nacionalinės teisės normas ir jas aiškinti kuo labiau atsižvelgdami į toje srityje taikomos direktyvos tekstą ir paskirtį, kad pasiektų rezultatą, kuris atitinka direktyva siekiamą tikslą (žr., be kita ko, Sprendimo *LCL Le Crédit Lyonnais*, C-565/12, EU:C:2014:190, 54 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).
- 34 Pagal Teisingumo Teismui pateiktą informaciją Direktyva 1999/44 į Nyderlandų teisės sistemą buvo perkelta specialias nuostatas, susijusias su vartojimo prekių pirkimo–pardavimo sutartimis, įtraukus į BW 7 knygą „Specialios sutartys“.
- 35 Tačiau, kalbant apie pagrindinėje byloje nagrinėjamą pardavimo sutartį, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad kyla abejonių dėl taikytinų nuostatų, susijusių su klausimu, ar ši pardavimo sutartis buvo sudaryta su vartotoju.
- 36 Prašyme priimti prejudicinį sprendimą iš tiesų nurodyta, kad nors F. Faber, pagrįsdama savo reikalavimą dėl garantijos automobilių pardavimo salonui *Hazet*, pateikė sutartį, pavadintą „Pardavimo fiziniam asmeniui sutartis“, ji nepažymėjo, ar šią sutartį ji sudarė vykdydama savo profesinę veiklą, ar ne, nors šis įrodymas leistų pagrindinę bylą nagrinėjančiam teismui nuspręsti, ar ji gali būti laikoma vartotoja, kaip tai suprantama pagal taikytiną nacionalinę teisę ir Direktyvos 1999/44 1 straipsnio 2 dalies a punktą. Be to, pirmojoje instancijoje F. Faber prašymas buvo atmestas kaip pavėluotas, atsižvelgiant į nacionalinėje teisėje nustatytus terminus, nenustačius suinteresuotojo asmens statuso sudarant sutartį. Pagrinduose, kuriuos ji nurodė grįsdama savo apeliacinį skundą, apibrėžiančiuose apeliacinio teismo nagrinėjamo ginčo apimtį, F. Faber taip pat neteigė, kad ji turėjo vartotojo statusą.
- 37 Dėl klausimo, ar tokiomis aplinkybėmis nacionalinis teismas savo iniciatyva turi išnagrinėti, ar pirkėjas turi būti laikomas vartotoju, reikia priminti, kad nesant suderintų procesinių taisyklių ieškinių, skirtų iš Sąjungos teisės kylančių asmenų teisių apsaugai užtikrinti, pareiškimo procesinės taisyklės neturi būti mažiau palankios nei taikomos panašioms valstybių narių nacionaline teise grindžiamiems ieškiniams (lygiavertiškumo principas) ir dėl jų naudojimas Sąjungos teisėje nustatytais teisėmis neturi tapti praktiškai neįmanomas arba pernelyg sudėtingas (veiksmingumo principas).
- 38 Šiuo klausimu darytina išvada, kad iš esmės nacionalinis teismas, siekdamas nustatyti jo nagrinėjamoje byloje taikytinas teisės normas, turi teisiškai kvalifikuoti faktus ir aktus, kuriais remiasi šalys, grįsdamos savo pretenzijas. Šis teisinis kvalifikavimas yra būtinas tuo atveju, kaip antai nagrinėjamas pagrindinėje byloje, kai parduotos prekės garantija, kurios reikalauja ieškovė, gali būti reglamentuojama skirtingų normų, atsižvelgiant į pirkėjo statusą. Toks kvalifikavimas savaime nereiškia, kad teismas turi savo iniciatyva įgyvendinti vertinimo teisę, jis turi tik konstatuoti ir patikrinti, ar egzistuoja teisinė sąlyga, lemianti taikytiną teisinę normą.

- 39 Taikydamas vidaus teisės sistemos procesinę tvarką jis, siekdamas nustatyti taikytiną nacionalinės teisės normą, taip pat turi kvalifikuoti šalių pateiktas teises ir faktines aplinkybes, prirėikus paprašyti jas pateikti visus naudingus patikslinimus, be to, jis turi, remdamasis proporcingumo principu, atlikti tą pačią procedūrą siekdamas nustatyti, ar Sąjungos teisės norma taikytina.
- 40 Taip turėtų būti pagrindinės bylos atveju, kai nacionalinis teismas, kaip jis pats nurodė sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, turi „nuorodą“, šiuo atveju F. Faber pateiktą dokumentą „Pardavimo fiziniam asmeniui sutartis“, ir kai pagal *Rv* 22 straipsnį jis turi galimybę, kaip pažymėjo Nyderlandų vyriausybė, paprašyti šalių paaiškinti savo teiginius ar pateikti tam tikrus dokumentus. Nacionalinis teismas turi tai patikrinti.
- 41 Tik tuo atveju, kai vidaus teisės sistemos procesinė tvarka visiškai neleidžia nacionaliniam teismui tiksliai kvalifikuoti ginčytinų faktų ir aktų, jei to aiškiai nenurodė pačios šalys grįsdamos savo pretenzijas, kyla klausimas, ar veiksmingumo principas gali leisti kvalifikuoti kaip vartotoją šalį, kuri šiuo statusu nesirėmė.
- 42 Iš tiesų, Teisingumo Teismas, remdamasis veiksmingumo principu ir nepaisydamas priešingų vidaus teisės normų, reikalavo, kad nacionalinis teismas savo iniciatyva taikytų kai kurias Sąjungos teisės vartotojų apsaugos srityje direktyvų nuostatas. Ši reikalavimą pateisino argumentas, kad šiose direktyvose nustatyta apsaugos sistema pagrįsta idėja, jog vartotojo padėtis yra mažiau palanki nei verslininko tiek dėl galimybių derėtis, tiek dėl informacijos lygio ir kad egzistuoja neginčytina grėsmė, kad būtent dėl informacijos trūkumo vartotojas nesirems teisės norma, skirta jo apsaugai (šiuo klausimu dėl 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais (OL L 95, p. 29; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 288) žr. Sprendimo *Mostaza Claro*, C-168/05, EU:C:2006:675, 28 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką; dėl 1986 m. gruodžio 22 d. Tarybos direktyvos 87/102/EEB dėl valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su vartojimo kreditu, suderinimo (OL L 42, 1987, p. 48; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 1 t., p. 326) žr. Sprendimo *Rampion ir Godard*, C-429/05, EU:C:2007:575, 65 punktą).
- 43 Teisingumo Teismas pažymėjo, kad kiekvieną atvejį, kai kyla klausimas, ar dėl nacionalinės procesinės nuostatos Sąjungos teisės taikymas tampa neįmanomas ar pernelyg sudėtingas, reikia nagrinėti atsižvelgiant į šios nuostatos svarbą visam procesui, į proceso eigą ir jo ypatumus įvairiose nacionalinėse instancijose (žr., be kita ko, Sprendimo *Kušionová*, C-34/13, EU:C:2014:2189, 52 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).
- 44 Tačiau procesinė tvarka, kokia galėtų būti pagrindinėje byloje, kuri draustų tiek pirmosios instancijos teismui, tiek apeliaciniam teismui, nagrinėjantiems prašymą dėl garantijos, pagrįstos pirkimo–pardavimo sutartimi, remiantis faktinėmis ir teisinėmis aplinkybėmis, kurias jis turi ar gali gauti vien pateikęs prašymą paaiškinti, kvalifikuoti atitinkamą sutartinę santykį kaip pardavimą vartotojui, kai šis aiškiai nesirėmė šiuo statusu, prilygtų vartotojo įpareigojimui pačiam atlikti išsamų situacijos teisinį kvalifikavimą, nes kitaip jis prarastų teises, kurias jam norėjo suteikti Sąjungos teisės aktų leidėjas Direktyva 1999/44. Sirtyje, kurioje kelių valstybių narių procesinės taisyklės leidžia fiziniams asmenims patiems sau atstovauti teismuose, egzistuoti nemaža grėsmė, kad būtent dėl informacijos trūkumo vartotojas negalėtų atitikti tokio reikalaujamo lygmens.
- 45 Iš to matyti, kad procesinė tvarka, kaip antai aprašyta ankstesniame punkte, neatitiktų veiksmingumo principo, nes dėl jos taptų per daug sudėtinga procesuose dėl garantijos, pagrįstos neatitikimu, kurių šalys yra vartotojai, taikyti apsaugą, kurią Direktyva 1999/44 siekiama suteikti pastariesiems.
- 46 Priešingai, veiksmingumo principas reikalauja, kad nacionalinis teismas, nagrinėjantis ginčą dėl sutarties, kuri gali patekti į šios direktyvos taikymo sritį, žinodamas tokiu atveju reikalingas teises ir faktines aplinkybes arba galėdamas jas sužinoti pateikęs paprastą prašymą paaiškinti, turėtų patikrinti, ar pirkėjas gali būti laikomas vartotoju, net jei jis aiškiai nesirėmė šiuo statusu.

47 Reikia pridurti, kad klausimas, ar vartotojas naudojasi advokato pagalba, ar ne, neturėtų pakeisti šios išvados, nes Sąjungos teisės aiškinimas ir veiksmingumo ir lygiavertiškumo principų apimtis nepriklauso nuo konkrečios kiekvienos bylos aplinkybių (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Rampion ir Godard*, C-429/05, EU:C:2007:575, 65 punktą).

48 Atsižvelgiant į minėtus svarstymus į pirmąjį, antrąjį, trečiąjį ir septintąjį klausimus reikia atsakyti taip: Direktyvą 1999/44 reikia aiškinti taip, kad nacionalinis teismas, nagrinėjantis ginčą dėl sutarties, kuri gali patekti į šios direktyvos taikymo sritį, žinodamas tokiu atveju reikalingas teisinės ir faktinės aplinkybes arba galėdamas jas sužinoti pateikęs paprastą prašymą paaiškinti, turėtų patikrinti, ar pirkėjas gali būti laikomas vartotoju, net jei jis aiškiai nesirėmė šiuo statusu.

Dėl ketvirtojo klausimo

49 Keturtoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar Direktyvos 1999/44 5 straipsnis gali būti laikomas norma, atitinkančia viešosios tvarkos taisyklę, kuria nacionalinis teismas gali remtis savo iniciatyva apeliaciniame procese.

50 Iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad šis klausimas konkrečiai susijęs su šios direktyvos 5 straipsnio 3 dalimi, kurioje numatyta, kad jeigu neįrodyta kitaip, bet koks neatitikimas, išaiškėjęs per šešis mėnesius nuo prekių pateikimo, laikomas egzistavusiu pateikimo metu.

51 Primintina, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimas gali būti reikšmingas tik tuo atveju, jei nacionalinis teismas nustatė, kad atitinkama sutartis patenka į materialinę Direktyvos 1999/44 taikymo sritį, o tai, be kita ko, reiškia, kad ši sutartis buvo sudaryta su vartotoju.

52 Pagal Direktyvą 1999/44 nustatytą atsakomybės sistemą, kai pagal šios direktyvos 2 straipsnio 2 dalį nustatoma nuginčytina atitikties sutarčiai prezumpcija, šios direktyvos 3 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad pardavėjas yra atsakingas už bet kokią neatitikimą, esantį prekių pateikimo metu. Iš bendro šių nuostatų taikymo matyti, kad iš esmės vartotojas turi pateikti neatitikimo egzistavimo ir jo egzistavimo prekės pateikimo momentu įrodymų.

53 Direktyvos 1999/44 5 straipsnio 3 dalyje numatyta nuo šio principo nukrypti leidžianti taisyklė, jei neatitikimas išaiškėja per šešis mėnesius nuo prekių pateikimo. Tokiu atveju preziumuojama, kad neatitikimas egzistavo pateikimo momentu.

54 Šis vartotojo įrodinėjimo naštos palengvinimas pagrįstas išvada, kad tuo atveju, kai neatitikimas išaiškėja tik po prekės pateikimo, įrodymas, kad šis neatitikimas egzistavo šiuo momentu, gali tapti „neįveikiama kliūtimi vartotojui“; paprastai daug paprasčiau verslininkui įrodyti, kad neatitikimo nebuvo pateikimo momentu ir kad jis atsirado, pavyzdžiui, dėl blogo vartotojo naudojimo (žr. pasiūlymo dėl direktyvos aiškinamąjį memorandumą, COM(95) 520 galutinis, p. 13).

55 Įrodinėjimo naštos padalijimas, numatytas Direktyvos 1999/44 5 straipsnio 3 dalyje, pagal šio direktyvos 7 straipsnį yra ribojamojo pobūdžio tiek šalims, kurios negali nuo jo nukrypti pagal sutartį, tiek valstybėms narėms, kurios turi užtikrinti jo laikymąsi. Iš to matyti, kad ši taisyklė, susijusi su įrodinėjimo našta, turi būti taikoma net jei ja aiškiai nesirėmė vartotojas, galintis ja pasinaudoti.

56 Taigi, atsižvelgiant į viešojo intereso, kuriuo grindžiama Direktyvos 1999/44 5 straipsnio 3 dalimi užtikrinama vartotojų apsauga, pobūdį ir svarbą, šią nuostatą reikia laikyti lygiaverte nacionalinei taisyklei, kuri vidaus teisės sistemoje priskiriama prie viešąją tvarką reglamentuojančių normų kategorijos. Iš to matyti, kad kadangi nacionalinis teismas vidaus teisės sistemoje gali savo iniciatyva taikyti tokią normą, jis savo iniciatyva gali taikyti bet kokią nacionalinę nuostatą, kuri perkelia šią 5 straipsnio 3 dalį (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Asturcom Telecomunicaciones*, C-40/08, EU:C:2009:615, 52–54 punktus ir juose nurodytą teismo praktiką).

57 Šiomis aplinkybėmis į ketvirtąjį klausimą reikia atsakyti taip: Direktyvos 1999/44 5 straipsnio 3 dalį reikia aiškinti taip, kad ji turi būti laikoma norma, lygiaverte viešosios tvarkos taisyklei, kuri vidaus teisės sistemoje priskiriama prie viešąją tvarką reglamentuojančių normų kategorijos, ir kad nacionalinis teismas gali savo iniciatyva taikyti visas ją į nacionalinę teisę perkeliančias nacionalinės teisės nuostatas.

Dėl penktojo klausimo

58 Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar veiksmingumo principas draudžia nacionalinę taisyklę, kurioje nustatyta vartotojo pareiga įrodyti, kad jis tinkamu laiku informavo pardavėją apie neatitikimą.

59 Iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad Nyderlandų įstatymų leidėjas numato tokią pareigą BW 7:23 straipsnyje ir kad pagal *Hoge Raad* praktiką, jeigu pardavėjas ginčija, vartotojui tenka pareiga prirėikus įrodyti, kad jis informavo pardavėją apie prekės neatitikimą. Iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo nuorodų taip pat matyti, kad Nyderlandų įstatymo leidėjo numatytoje sistemoje ši informacija laikoma pateikta tinkamu laiku, jei ji pateikiama per du mėnesius išaiškėjus neatitikimui. Be to, *Hoge Raad* teigimu, klausimas, ar tai, kad pranešimas pasibaigus šiam terminui laikomas pateiktu tinkamu laiku, priklauso nuo konkrečios bylos aplinkybių.

60 Šiuo klausimu primintina, kad pagal Direktyvos 1999/44 5 straipsnio 2 dalį valstybės narės gali numatyti, kad, siekdamas pasinaudoti savo teise, vartotojas privalo informuoti pardavėją apie neatitikimą per dviejų mėnesių laikotarpį nuo tos dienos, kai pastebėjo neatitikimą.

61 Remiantis parengiamaisiais minėtos direktyvos darbais, ši galimybė atitinka susirūpinimą padidinti teisinį saugumą ir skatinti pirkėjo „rūpestingumą, atsižvelgiant į pardavėjo interesus“, „nenustatant griežtos pareigos detalai patikrinti prekę“ (žr. pasiūlymo dėl direktyvos aiškinamąjį memorandumą, COM(95) 520 galutinis, p. 14).

62 Kaip matyti iš Direktyvos 1999/44 5 straipsnio 2 dalies, aiškinamos su jos 19 konstatuojamąja dalimi, teksto ir jo siekiamo tikslo, vartotojui nustatyta pareiga negali viršyti pareigos informuoti pardavėją apie neatitikimo egzistavimą.

63 Dėl šios informacijos turinio šiame etape vartotojas neprivalo pateikti įrodymų, kad jo įsigyta prekė realiai neatitinka sutarties. Vartotojas, atsižvelgiant į jo blogesnę padėtį dėl informacijos, susijusios su prekės kokybe ir jos būkle įsigijimo momentu, palyginti su pardavėju, taip pat neprivalo pateikti tikslios neatitikimo priežasties. Tačiau tam, kad informacija būtų naudinga pardavėjui, turi būti pateikiamos tam tikros nuorodos, kurių tikslumo laipsnis skiriasi atsižvelgiant į konkrečios bylos aplinkybes, susijusios su nagrinėjamos prekės pobūdžiu, atitinkamos pirkimo–pardavimo sutarties turiniu ir konkrečiomis tariamo neatitikimo nuorodomis.

64 Dėl įrodymo, kad ši informacija buvo pateikta pardavėjui, pažymėtina, kad jis iš esmės atitinka nacionalines nuostatas šioje srityje, kurios taip pat turi atitikti veiksmingumo principą. Iš to matyti, kad valstybė narė neturėtų numatyti reikalavimų, dėl kurių vartotojas negalėtų pasinaudoti Direktyva 1999/44 jam suteiktomis teisėmis arba tai padaryti jam būtų per daug sunku.

65 Taigi, į penktąjį klausimą reikia atsakyti taip: Direktyvos 1999/44 5 straipsnio 2 dalį reikia aiškinti taip, kad ja nedraudžiama nacionalinė taisyklė, kurioje numatyta, kad, siekdamas pasinaudoti savo teise, vartotojas privalo tinkamu laiku informuoti pardavėją apie neatitikimą, su sąlyga, kad vartotojas informacijai pateikti turi ne mažiau kaip du mėnesius nuo dienos, kai sužinojo apie neatitikimą, kad pateiktina informacija susijusi tik su šiuo neatitikimu ir kad jam netaikomos įrodinėjimo taisyklės, dėl kurių šiam vartotojui būtų neįmanoma ar per daug sudėtinga pasinaudoti savo teisėmis.

Dėl šeštojo klausimo

- 66 Šeštuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, kaip paskirstoma įrodinėjimo našta pagal Direktyvos 1999/44 5 straipsnio 3 dalį, konkrečiai – kokius elementus turi įrodyti vartotojas.
- 67 Kaip buvo nustatyta šio sprendimo 53 punkte, šioje nuostatoje numatyta nuo principo, pagal kurį vartotojas turi paneigti parduotos prekės atitikimo prezumpciją, numatytą šios direktyvos 2 straipsnio 2 dalyje, ir įrodyti tariamą neatitikimą, nukrypti leidžianti taisyklė.
- 68 Tuo atveju, kai neatitikimas išaiškėja per šešis mėnesius nuo prekės pateikimo, Direktyvos 1999/44 5 straipsnio 3 dalis švelnina vartotojo įrodinėjimo našta, nes numatyta, kad neatitikimas egzistavo pateikimo momentu.
- 69 Tačiau siekdamas pasinaudoti šiuo palengvinimu vartotojas turi įrodyti tam tikrus faktus.
- 70 Pirma, vartotojas turi teigti ir įrodyti, kad parduota prekė neatitinka atitinkamos sutarties, pavyzdžiui, ji neturi joje numatytų savybių ar netinkama įprastam šios rūšies prekių naudojimui. Vartotojas turi įrodyti tik neatitikimo egzistavimą. Jis neturi įrodyti nei jo priežasties, nei nustatyti, kad neatitikimo kilmė susijusi su pardavėju.
- 71 Antra, vartotojas turi įrodyti, kad nagrinėjamas neatitikimas išaiškėjo, t. y. materialiai paaikėjo, per šešis mėnesius nuo prekės pateikimo.
- 72 Nustačius šiuos faktus vartotojas atleidžiamas nuo įrodinėjimo, kad neatitikimas egzistavo prekės pateikimo momentu. Išaiškėjus šiam neatitikimui per trumpą šešių mėnesių laikotarpį, galima manyti, kad nors neatitikimas išaiškėjo prekę pateikus, pateikimo momentu jis „embriono būsenos“ jau egzistavo prekęje (žr. pasiūlymo dėl direktyvos aiškinamąjį memorandumą, COM(95) 520 galutinis, p. 12).
- 73 Taigi, prireikus verslininkas turi pateikti įrodymų, kad neatitikimo nebuvo prekės pateikimo momentu, ir įrodyti, kad jo priežastis ar kilmė yra po šio pateikimo buvęs veikimas ar neveikimas.
- 74 Jei pardavėjas negali pakankamai įrodyti, kad neatitikimo priežastis ar kilmė yra po prekės pateikimo atsiradusios aplinkybės, Direktyvos 1999/44 5 straipsnio 3 dalyje suformuluota prezumpcija leidžia vartotojui pasinaudoti šioje direktyvoje įtvirtintomis teisėmis.
- 75 Todėl į šeštąjį klausimą reikia atsakyti taip: Direktyvos 1999/44 5 straipsnio 3 dalį reikia aiškinti taip, kad taisyklė, pagal kurią preziumuojama, kad neatitikimas egzistavo prekės pateikimo momentu,
- taikoma, kai vartotojas pateikia įrodymą, kad parduota prekė neatitinka sutarties ir kad nagrinėjamas neatitikimas išaiškėjo, t. y. materialiai paaikėjo, per šešis mėnesius nuo prekės pateikimo. Vartotojas neprivalo įrodyti neatitikimo priežasties ar nustatyti, kad jo kilmė susijusi su pardavėju;
  - gali būti netaikoma tik jei pardavėjas pakankamai įrodo, kad šio neatitikimo priežastis ar kilmė yra aplinkybės, atsiradusios jau pateikus prekę.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

⁷⁶ Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (pirmoji kolegija) nusprendžia:

1. 1999 m. gegužės 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 1999/44/EB dėl vartojimo prekių pardavimo ir susijusių garantijų tam tikrų aspektų reikia aiškinti taip, kad nacionalinis teismas, nagrinėjantis ginčą dėl sutarties, kuri gali patekti į šios direktyvos taikymo sritį, žinodamas tokiu atveju reikalingas teises ir faktines aplinkybes arba galėdamas jas sužinoti pateikęs paprastą prašymą paaiškinti, turėtų patikrinti, ar pirkėjas gali būti laikomas vartotoju, net jei jis aiškiai nesirėmė šiuo statusu.
2. Direktyvos 1999/44 5 straipsnio 3 dalį reikia aiškinti taip, kad ji turi būti laikoma norma, lygiaverte viešosios tvarkos taisyklei, kuri vidaus teisės sistemoje priskiriama prie viešąją tvarką reglamentuojančių normų kategorijos, ir kad nacionalinis teismas gali savo iniciatyva taikyti visas ją į nacionalinę teisę perkeliančias nacionalinės teisės nuostatas.
3. Direktyvos 1999/44 5 straipsnio 2 dalį reikia aiškinti taip, kad ja nedraudžiama nacionalinė taisyklė, kurioje numatyta, kad, siekdamas pasinaudoti savo teise, vartotojas privalo tinkamu laiku informuoti pardavėją apie neatitikimą, su sąlyga, kad vartotojas informacijai pateikti turi ne mažiau kaip du mėnesius nuo dienos, kai sužinojo apie neatitikimą, kad pateiktina informacija susijusi tik su šiuo neatitikimu ir kad jam netaikomos įrodinėjimo taisyklės, dėl kurių šiam vartotojui būtų neįmanoma ar per daug sudėtinga pasinaudoti savo teisėmis.
4. Direktyvos 1999/44 5 straipsnio 3 dalį reikia aiškinti taip, kad taisyklė, pagal kurią preziumuojama, kad neatitikimas egzistavo prekės pateikimo momentu,
  - taikoma, kai vartotojas pateikia įrodymą, kad parduota prekė neatitinka sutarties ir kad nagrinėjamas neatitikimas išaiškėjo, t. y. materialiai paaiškėjo, per šešis mėnesius nuo prekės pateikimo. Vartotojas neprivalo įrodyti neatitikimo priežasties ar nustatyti, kad jo kilmė susijusi su pardavėju;
  - gali būti netaikoma, tik jei pardavėjas pakankamai įrodo, kad šio neatitikimo priežastis ar kilmė yra aplinkybės, atsiradusios jau pateikus prekę.

Parašai.